

”בראי המחקר”, גיליון מספר 13 (I - 2019)

המחלקה להתחנכות ולמידה

מערכת כתב העת ”בראי המחקר”

מנהל המערכת: סימה כהן

עורכת ראשית: שלומית סדרס-ליבוביץ

עורך משנה: בנימין ווניקוב

עורכת לשונית: אלישבע מאי

מידען: בנימין ווניקוב

חברי המערכת: סימה כהן, שלומית סדרס-ליבוביץ, בנימין ווניקוב

הפקה: החברה למתנ”סים, מרכזים קהילתיים בישראל בע”מ (חל”צ)

דבר המערכת

גיליון זה עוסק בהשפעות של פדגוגיה מוטת עתיד על החינוך בעולם. הגלובליזציה, עידן הידע וההשתנות המתמדת של העולם מחייבת את קובעי המדיניות ואנשי החינוך לראות בפדגוגיה מוטת עתיד – גישה שמתאימה להתמודדות עם התמורות המהירות של המאה ה-21. גישה זו מבססת את הצורך ב”פדגוגיה חדשנית”, שבה מתקיים מבנה לימודים גמיש, המותאם לתהליכי שינוי חברתיים-תרבותיים, כלכליים וטכנולוגיים, ולשינויים בתפיסה בדבר מהות הדעת. התכנים והידע הנלמדים רלוונטיים למציאות המשתנה, מזמנים עיסוק בסוגיות אקטואליות ובדילמות המפתחות מודעות חברתית-סביבתית. העיסוק בהם מתקיים בסביבה לימודית שבה יש שילוב טכנולוגי בתהליכי ההוראה-למידה-הערכה.

מערכות החינוך כיום, צריכות לשים דגש על השימוש בגישה רב תחומית, שמשלבת גם טכנולוגיות מידע חדשניות. המגמות החדשניות של ההתפתחות הטכנולוגיות והמידע מצביעות על הפוטנציאל העשיר הטמון בהן ליישום העקרונות של הפדגוגיה הקונסטרוקטיביסטית. אלה מאפשרות מעורבות פעילה של התלמידים במהלך הלמידה, כשרשת האינטראקציות הלימודיות מוטמעת בשגרה היום-יומית שלהם. בתי ספר צריכים לעודד את התלמידים ללמידה המקדמת אפיסטמולוגיות ביקורתיות, להתמקד בהקניית ידע רלוונטי ומשמעותי, בפיתוח חשיבה רב-תחומית ומורכבת, ורכישה של מיומנויות שמסייעות להם להתמודד עם אי-ודאות. ההוראה של המורים צריכה להתמקד בטיפוח מיומנויות של פתרון בעיות, קידום חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, שיתוף פעולה אינטגרטיבי ומיומנויות תקשורת, זאת על מנת להכין את התלמידים לחברת העתיד.

בהקשר זה, מחקרים מצביעים על כך, שיצירתיות היא אחת היכולות הנדרשות ביותר בחברה הפוסט-מודרנית והיא מהווה רכיב מפתח להצלחה בחברת העתיד. הקניית יצירתיות לתלמידים אמורה להיות אחד היעדים המרכזיים של מערכת החינוך מפני שהיא מזמנת התמודדות עם אתגרים ומאפשרת להם ”לגלות מחדש את עצמם ואת סביבתם”. לאור האמור, החשיבות של סביבת למידה זוכה למשנה תוקף וזאת לאור ההכרה כי היא משפיעה על היבטים שונים בהוראה ובחויית הלמידה והיצירה של התלמידים. סביבת למידה שאינה תחומה במרחב פיזי מאפשרת מגוון של שיטות הוראה, הכוללות גם טכנולוגיות עדכניות. לסביבת למידה טכנולוגית יש גם יתרונות פדגוגיים משמעותיים כמו: אפשרות לחקור עולמות רחוקים שאין גישה ישירה אליהם, העשרה של מקורות המידע והתנסויות במגוון תחומים. הטכנולוגיה תורמת לגיוון של התהליכים החינוכיים ומשפיעה על

הקניית מיומנות, כגון: למידה פעילה, שמותאמת למרחבים המעודדים כישורי יזמות ויצירתיות (Makerspaces). ההשפעה הרחבה יותר של סביבת הלמידה מושתת על התפיסה של "למידה לאורך החיים" (Life Long Learning), המעודדת **מימוש הזדמנויות ללמידה בכל מקום ובכל זמן**, תוך שילוב מגוון של סוגי למידה. גיוון תמהיל הלמידה יכול לכלול למידה פורמלית או א-פורמלית של הלומד במרחב הקהילתי. לרוב, למידה שכזו משלבת למידה חווייתית ואוטנטית של הפרט, המעודדת למידה של האחד מהשני ושיתופי פעולה.

ניתן לומר, שפדגוגיה מוטת עתיד מכתובה ששה עקרונות פעולה: **פרסונליות** - התאמת תכנים לצרכים הייחודיים של הפרט; **שיתופיות** - תהליך בו שתי ישויות או יותר פועלות יחדיו כדי לממש או להשיג יעד משותף בהצלחה; **א-פורמליות** - אירועים וחוויות למידה בכל עת ומקום, במרחבי החיים השונים שאינם מתוחמים במסגרות למידה פורמלית ומשפיעים על הלומד לאורך זמן; **גלוקליות** - פיתוח זהויות ותודעה גלובלית ולוקלית ויצירת איזון ביניהן כדי לפעול ולשגשג בו זמנית במרחב העולמי והמקומי; **תמורתיות** - יכולת ארגונית ואישית לפעול, לשגשג ולשמר את הרלוונטיות בעידן של מציאות מורכבת המשתנה באופן מואץ; **תכלול של זהות וייעוד אישי** - יצירת משמעות אישית, תחושת תכלית וגיבוש עצמי שלם במציאות של תמורות מואצות.

קריאה מהנה
שלומית סדרס-ליבוביץ
מנהלת פדגוגית
המחלקה להתחנכות ולמידה